

Ny hantering av stöd till folkbildningen/studieförbunden 2023

Förslag till beslut

- Regionstyrelsen mottar informationen.

Sammanfattning

Från och med den 1 januari 2023 hanterar Kultur- och fritidsavdelningen åter igen stöden till folkbildningen på Gotland. Från slutet av 1980-talet och fram till och med 2017 hanterade (först fritidsavdelningen och från 2009 kulturavdelningen) dåvarande Kultur- och fritidsförvaltningen stöden till studieförbunden på Gotland. I samband med nedläggningen av Kultur- och fritidsförvaltningen och efter önskemål från studieförbunden fördes hanteringen 2018 över till Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen för att organisatoriskt kunna ligga närmare Gotlands Folkhögskola och annan vuxenutbildning. Denna skrivelse beskriver studieförbunden på Gotland med nuvarande fördelning och ger en statusuppdatering kring det förslag på nytt statligt stödsystem som Folkbildningsrådet tagit fram som föreslås träda i kraft 1 januari 2024. Ett förslag som kan komma att få konsekvenser för Region Gotland hantering - som i överföringen från UAF inte medförde några resurser för hantering. Regionstyrelseförvaltningen följer upp utvecklingen i samband med bidragsöversynen på fritidsområdet där stöden till studieförbunden ingår.

Bakgrund

Folkbildningen har spelat och spelar en viktig roll i Sverige. Den bygger på gemensamt lärande i utifrån deltagarnas egna förutsättningar och behov – med ledorden fritt och frivilligt. Folkbildningen fyller en viktig funktion för att möta flera av de samhällsutmaningar som Sverige står inför och bidrar genom sin verksamhet bland annat till att nå de personer som står längst från arbetsmarknaden och har kortast utbildning. Den syftar även till att upprätthålla demokratin genom att erbjuda mötesplatser för människor med olika erfarenheter och intressen och erbjuder kulturverksamhet i hela landet.

Inom folkbildningen har vikten av att värna demokratin och slå vakt om det demokratiska samtalet kommit att spela en allt viktigare roll för att motverka faktaresistens och desinformation. Frågor som internationalisering, samhällets digitalisering, klimatomställning, och en hållbar samhällsutveckling är ytterligare exempel på frågor som vuxit i betydelse de senaste åren.

Det finns idag i Sverige 10 olika studieförbund, var och en med sin historia och ideologiska bakgrund. Av dessa är sex etablerade på Gotland med kontor och anställd personal. Dessa är:

ABF – Arbetarnas bildningsförbund

Bilda – Studieförbundet Bilda

FU – Folkuniversitetet
Sensus studieförbund
Sfr – Studieförbundet
SV – Studieförbundet Vuxenskolan

Medborgarskolan planerar att återetablera kontor och personal på ön under 2023. Kulturens Bildningsverksamhet har ringa verksamhet på ön och Studieförbundet Ibn Rushd har ingen verksamhet alls här.

Studieförbundens uppdrag är kopplade till det folkbildningspolitiska målet *att folkbildningen ska ge alla möjlighet att tillsammans med andra öka sin kunskap och bildning för personlig utveckling och delaktighet i samhället*. Syftet med statens stöd till folkbildningen - fördelade via Folkbildningsrådet - är att:

- stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin
- bidra till att göra det möjligt för en ökad mångfald människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen,
- bidra till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället, och
- bidra till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet.

Nuvarande fördelningsmodell

Nuvarande fördelningsmodell använder sig av statistik som hämtas från Statistiska Centralbyrån, SCB. Statistiken redovisar genomförd verksamhet föregående år som tillsammans med två år dessförinnan bildar underlaget för beräkningen av stödet. Fördelningsmodellen som finns idag infördes på nationell nivå 2017 och är uppdelat enligt följande fördelningsgrunder:

Verksamhetsbidrag studiecirklar 62%
Verksamhetsbidrag annan verksamhet 5%
Verksamhetsbidrag kulturprogram 15%
Organisation- och tillgänglighetsbidrag 10+8%

Från och med 2017 anslöt även Region Gotland till det statliga bidragssystemet och införde alltså samma system i fördelningen av det primärkommunala stödet. Bestämmelserna var väl förankrade hos studieförbunden på riksplanet i dialog med Folkbildningsrådet. Inför införandet på Gotland samrådde och förankrade Kultur- och fritidsförvaltningen förändringen med öns verksamma studieförbund.

Budgeterat belopp att fördela 2023 på Gotland har varit nästintill det samma sedan 2011, det vill säga 2 770 000 kr och har i år fördelats enligt följande:

ABF – Arbetarnas bildningsförbund	589 452 kr
Bilda – Studieförbundet Bilda	476 042 kr
FU – Folkuniversitetet	271 431 kr
Sensus studieförbund	330 749 kr
Sfr – Studieförbundet	261 224 kr

SV – Studieförbundet Vuxenskolan

839 867 kr

Enligt nuvarande bidragsbestämmelser måste varje förbund kunna redovisa minst 2000 studietimmar och minst 100 unika deltagare.

Under pandemin gjordes olika lösningar med utbetalning baserat på åren före pandemin. Denna uträkningsmodell planerades av UAF fram till och med 2024. Från och med 2025 krävs att en ny modell för bidragsfördelning införs, som antingen följer den (nya föreslagna) statliga modellen eller så beslutar Region Gotland om en egen fördelningsmodell.

Föreslagen fördelningsmodell från 2024

Folkbildningsrådet har på uppdrag av Utbildningsdepartementet gjort en översyn av det statliga systemet för statsbidrag till studieförbundens verksamhet. Ett förslag till nytt bidragssystem skickades ut på remiss i slutet av förra året. Det kvantitativa fördelningssystemet medförde en volymjakt (på exempelvis antal unika deltagare och studietimmar) som legat till grund för förslag till förändring.

Det nya systemet föreslås träda i kraft den 1 januari 2024 och innebär att statsbidraget fördelas med kvalitativa utgångspunkter i ett bedömningssystem till skillnad från nuvarande system. Det finns även förslag till förändring av villkor – bland annat införande av en ny form av studiecirkel och att kulturprogram måste vara offentliga. Den statliga stödgivningen föreslås utgå från treårsperioder. Folkbildningsrådet föreslås tillhandahålla verksamhetsstatistik samt kvalitetsbedömningsmodeller till regioner och kommuner.

SKRs remissvar på förslaget

I SKRs remissvar på förslaget finns en del kritik. Gällande den föreslagna kvalitetsbedömningsmodellen måste den utvecklas och förtydligas. Orsakerna till framtida omfördelningar av anslag mellan studieförbunden måste vara tydliga och rättvisa. SKR ser även utmaningar med hantering och fördelning av medel till studieförbunden under treårsperioder.

I förslaget föreslår Folkbildningsrådet att de kan tillhandahålla verksamhetsstatistik samt modeller för kvalitetsbedömningar för regioner och kommuner, något som SKR ser positivt på förutsatt att detta är avgiftsfritt för regioner och kommuner. SKR påpekar fördelarna med att olika offentliga aktörer (som kommuner och regioner) ligger nära varandra i villkor för fördelning och uppföljning av bidrag till studieförbunden.

Konsekvenser för Region Gotland?

Hanteringen av stöden till studieförbunden har sedan årsskiftet övergått från Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen till Kultur- och fritidsavdelningen utan några resurser. Det är oklart i dagsläget exakt i vilken omfattning det nya förslaget påverkar hanteringen när studieförbunden ska skriva fram verksamhetsplaner, skicka in redovisningar, överenskommelser ska tas fram och granskningar göras. Men i det föreslagna systemet befarar

regionstyrelseförvaltningen en utökad hantering som det i dagsläget inte finns möjligheter att tillgodose utifrån befintligt tjänsteutrymme.

Regionstyrelseförvaltningen följer utvecklingen. Stöden till studieförbunden ingår i den bidragsöversynen för fritidsområdet som regionstyrelseförvaltningen genomför 2023.

Länkar:

<https://gotland.se/folkbildning>

<https://gotland.se/117282>

<https://gotlandsbildningsforbund.se/>

<https://www.folkbildningsradet.se/>

Regionstyrelseförvaltningen

Torsten Flemming
tf Regiondirektör